

‘Het Midden-Oosten wordt nooit meer hetzelfde’

Arabist drs. Rolf van Uye

“Historisch duiden is leuk, waar het naartoe gaat in het Midden-Oosten is veel belangrijker. De tijd van vóór de Jasmijnrevolutie komt niet meer terug”, weet arabist Rolf van Uye. Na Zein El Abedine van Tunesië heeft ook de Egyptische president Hosni Moebarak het veld moeten ruimen. In Libië brak een burgeroorlog uit en ook de Jemenitische leider Ali Abdoellah Saleh staat onder enorme druk, evenals een paar andere dictators die hebben aangegeven bereid te zijn te vertrekken. “Als zij woord houden is dat ideaal. Echter, wanneer de oude garde ineens wegmoet, ontstaat wel het probleem dat er vaak goedwillende, enthousiaste mensen voor in de plaats komen die niet weten hoe ze een land moeten besturen. Of, dat de macht in handen van verkeerde partijen of stromingen komt! Het Westen kan democratische initiatieven het best steunen door zich niet met hun binnenlandse aangelegenheden te bemoeien, maar in plaats daarvan te investeren in mensen, industrie en wederopbouw.”

TEKST: JACQUES GELUK
FOTOGRAFIE: © WALTER KALLANBACH

Het zijn voornamelijk jongeren die in opstand zijn gekomen, ‘van Mauretanië tot Jemen’.” Door de opkomst van sociale media en internet kunnen zij hun onvrede eindelijk massaal en georganiseerd uiten. Voordat er voldoende gebruikers waren, was dat vrijwel onmogelijk. De jeugd beschikt steeds vaker over mobiele telefoons, heeft op universiteiten en in cybercafés toegang tot internet en sociale netwerken en groeit daardoor uit tot een invloedrijke, kritische massa. De machthebbers kunnen tegelijkertijd niet meer om concrete signalen van misstanden heen en ook niet meer onopgemerkt en ongestraft allerlei trucs uithalen.” Er is altijd wel iemand met een mobieltje in de buurt die belastende

beelden op het wereldwijde web kan zetten. “De Egyptische overheid heeft tijdens de demonstraties op het Tahrirplein nog geprobeerd twitter en internet af te sluiten, maar dat was te laat.” Van Uye, die gematigd optimistisch is over de uitkomst van de Arabische Lente, wijst erop dat de volkswoede door de gehele

‘Aan olie op het vuur gooien heeft niemand iets’

regio heerst. “In bijvoorbeeld Soedan zijn ook fundamentele veranderingen gaande. Die halen echter vaak het radarscherm en de internationale pers niet.”

De Jasmijnrevolutie, genoemd naar de nationale bloem, is in Tunesië begonnen. Protesten tegen hoge werkloosheid, corruptie en censuur volgden op de zelfverbranding in december van de toen net afgestudeerde Mohamed Bouzazzi (26), die zich net als zovele leeftijdgenoten in een uitzichtloze situatie bevond. Al snel vluchtte president Zine El Abedine naar het buitenland. Enkele dagen later sloeg de vonk over naar Egypte en Jemen. “Deze golfbeweging is echter niet uniek voor Tunesiërs, leeft bijvoorbeeld

al langer onder jonge Palestijnen. Palestijnse vluchtelingen zijn in 1948, na het uitroepen van de staat Israël, of 1967, na de Zesdaagse Oorlog, terechtgekomen in vooral Libanese, Jordaanse en Syrische kampen. Ze kregen de kans niet te integreren, mede omdat de regeringen bang waren voor een verstoring van de demografische balans. Alleen specialisten konden werk krijgen. De derde of vierde generatie zit daar nog en is het vaak spuugzat. Die jonge mensen willen gewoon een paspoort en kunnen werken of emigreren”, aldus Van Uye, die de situatie daar goed kent. “Na mijn afscheid als hoofd van de Arabische afdeling van Radio Nederland Wereldomroep, heb ik van 1988-1993 voor de UNRWA

gewerkt, de VN-organisatie die zich bezighoudt met de zorg voor Palestijnse vluchtelingen. Tien jaar eerder was ik er ook al drieënhalve jaar als officier public relations en externe betrekkingen bij Unifil, de ‘voorlopige’ vredesmacht van de Verenigde Naties in Libanon.”

‘Groot fan’

“Ik ben een groot fan van het Midden-Oosten”, is het korte maar resolute antwoord op de vraag waarom hij arabist is geworden. “Ik ben opgegroeid in het West-Afrikaanse Liberia, waar mijn vader werkte. Ik kwam er in contact met diaspora-Libanese, die daar de handel domineerden. Ik had vriendjes en een enkel vriendinnetje uit Libanon en Syrië.

Dat zorgde ervoor dat ik toen al veel belangstelling had voor het Arabisch als taal en de islam als cultuur. Terug in Nederland ging ik na de middelbare school rechten studeren. Een verschrikkelijk droge studie, waar ik na een half jaar mee gestopt ben. Dat had wel tot gevolg dat ik geen uitstel meer kreeg en meteen in dienst moest. In die periode heb ik mezelf alvast wat Arabische grammatica aangeleerd en ook wat Hebreeuws gedaan (beide talen zijn verwant). In 1976 ben ik in Amsterdam Semitische taal- en letterkunde gaan studeren. Nog voor het halen van mijn kandidaatsexamen heb ik me opgegeven voor Unifil, waar Nederland zich in 1979 bij aansloot. Ik behoorde, omdat ik Arabisch sprak, al

tot de kwartiermakers. Tussendoor ging ik naar Nederland om tentamens te doen en ben ik cum laude afgestudeerd. Dat mag ook wel voor iemand die lange tijd de hele dag Arabisch om zich heen heeft gehoord", lacht hij.

Op de Balkan heeft Van Uye - die halverwege de jaren negentig en in het voorbije decennium hoge functies voor de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) vervulde in Bosnië/Herzegovina en Kosovo - gezien dat het Westen (in dit geval de interventiemachten NAVO, de Verenigde Staten en de Europese Unie) zich, door een gebrek aan realiteitszin, heeft verkeken op de herintegratie van de verschillende bevolkingsgroepen na afloop van de oorlog in het voormalige Joegoslavië. "Ik ben best droevig dat zoveel tijd, geld en energie verloren zijn gegaan met het nastreven van een ideaal dat door de mensen om wie het gaat - en heel goed weten wie en wat ze zijn - niet wordt onderschreven. En dat is toch wel een eerste vereiste. Pas wanneer zijzelf willen integreren kan het lukken." In de Arabische landen kan hetzelfde gebeuren. "In al die landen zullen minderheden zich ook bevrijd voelen en hun stem luider willen laten horen. Wanneer Egypte straks een meer open, democratischer staat wordt, waarbinnen de Moslim Broederschap - die naar mijn mening streng in de leer, maar nog niet al te militant is - niet de absolute macht heeft, ziet het er voor de ruim 5 miljoen Koptische christenen daar op zich niet

'Ik ben een groot fan van het Midden-Oosten'

zo slecht uit. In een islamitische staat zullen zij het een stuk moeilijker krijgen. Ook dan helpen we de christenen niet door ze in reservaten te stoppen of achter hoge muren te isoleren. Wij kijken vanuit onze judeo-christelijke traditie het eerst naar de positie van de christenen, maar bijvoorbeeld in Irak is blijkt dat zij niet de enige bevolkingsgroep zijn die wordt vervolgd. Dat geldt elders en voor anderen net zo goed."

Voorzitter en spreker

Van Uye, die zeer frequent in het Midden-Oosten vertoeft en net terug is uit Jordanië, leidt tegenwoordig als deskundig voorzitter bijeenkomsten, houdt lezingen en treedt op als lid van professionele panels over de politiek in de Arabische wereld en op de Balkan. Door zijn managementervaring is dat, zowel voor overheden en het bedrijfsleven als voor NGO's, interessant. "Die moeten tenslotte ook voordat ze naar zo'n land toegaan risico's inschatten. Ik kan ze vertellen wat de realiteiten zijn en waarop ze moeten letten. Bedrijven of de overheid kunnen me ook als adviseur

meenemen op (handels)reizen. Ik ben geen econoom, maar spreek behalve Nederlands en Engels, ook Duits, Frans, Arabisch, Spaans en wat Servo-Kroatisch. Ik kan bijvoorbeeld de minister een handje geven, contacten regelen of risicoanalyses maken", zegt Rolf van Uye enthousiast. Tot 30 juni werkt hij nog aan een vredesprogramma voor Irak. Daar zet hij zich met name ook in voor vrouwen. "Met name in de rijkere Golfstaten, zoals Saoedi-Arabië en Oman, leeft de positie van vrouwen niet zoals in het Westen. Machthebbers zullen dan ook maar mondjesmaat iets doen om hun positie te verbeteren. Op dit moment werk ik aan een vredesprogramma in Irak en ik merk dat er veel emotie en woede zit bij vrouwen, die niet of nauwelijks is te kanaliseren. Door het opzetten van lokale netwerken proberen we ze met elkaar in contract te brengen en een stem te geven. Daar hebben we succes mee, ondanks de chaos. Ik verwacht dat de situatie stabiliseert en vrouwen een grotere rol krijgen in de Irakese maatschappij. Westerse bedrijven in Irak kunnen daar in hun personeelsbeleid aan bijdragen en natuurlijk helpen ze ook daar het beste door te investeren. Aan olie op het vuur gooien heeft niemand iets." 🎓

Voorzitter/spreker drs. Rolf van Uye is nu nog programmamanager Irak van IKV Pax Christi. Eerder heeft hij hoge functies bekleed voor de OSVE in Kosovo en Bosnië/Herzegovina en was hij onder meer senior projectmanager bij de Universiteit van Leiden (waar hij ook onderzoek deed naar de oorsprong van de radicalisering in het Midden-Oosten), senior onderzoeker/coördinator bij het Nederlands Instituut voor Oorlogsdokumentatie (voor de afronding van het rapport over de gebeurtenissen die leidden tot de val van Srebrenica), directeur van de politieke afdeling van het kantoor van de Hoge Vertegenwoordiger van de internationale gemeenschap in Bosnië/Herzegovina, media- en politiek adviseur van de Publieke Omroep en verantwoordelijk voor pr en externe relaties bij het UNRWA Jeruzalem-Wenen-Gaza. Daarvoor werkte Van Uye als hoofd van de Arabisch-talige afdeling van Radio Nederland Wereldomroep, onderzoeker Midden-Oosten en mensenrechten bij de ministeries van Buitenlandse Zaken en Defensie en pr-medewerker bij Unifil. Van Uye is cum laude afgestudeerd in Moderne geschiedenis van het Midden-Oosten (talen, internationaal recht, Arabisch) en Arabisch (islam, internationale betrekkingen, Spaans, recht).

rolfvanuye@speakersacademy.eu